

PRZEDMIOTOWY SYSTEM OCENIANIA Z RELIGII

W SZKOLE PODSTAWOWEJ

I ETAP EDUKACYJNY

1. Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce z roku 2001 w zakresie zadań nauczania religii w szkole

Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce przypomina o specyficznej roli jaką pełni katecheza w wymiarze szkolnym. We wspomnianym wymiarze podmiotem działającym jest z jednej strony Kościół, a z drugiej strony szkoła, dlatego też nauczanie religii powinno wypełniać „zarówno zadania postawione przez Kościół, jak i wybrane cele, wyznaczone przez szkołę (PDK 82).

Powyższe słowa stanowią wskazówkę dla tworzącego przedmiotowe zasady oceniania z religii. Należy więc sięgnąć do zapisów podstawy programowej wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół z 2012 r.

2. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2012 r., poz. 977) w zakresie celów kształcenia i umiejętności zdobytych przez ucznia na I etapie edukacyjnym

Dokument wskazuje cele kształcenia ogólnego w szkole podstawowej. Są to:

„1) przyswojenie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości na temat faktów, za sad, teorii i praktyki, dotyczących przede wszystkim tematów i zjawisk bliskich doświadczeniom uczniów;

2) zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości pod czas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów;

3) kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie”.

W podstawie programowej odnajdziemy także umiejętności zdobywane przez ucznia w trakcie kształcenia ogólnego w szkole podstawowej. Są to:

„1) czytanie – rozumiane zarówno jako prosta czynność, jako umiejętność rozumienia, wykorzystywania i przetwarzania tekstów w zakresie umożliwiającym zdobywanie wiedzy, rozwój emocjonalny, intelektualny i moralny oraz uczestnictwo w życiu społeczeństwa;

2) myślenie matematyczne – umiejętność korzystania z podstawowych narzędzi matematyki w życiu codziennym oraz prowadzenia elementarnych rozumowań matematycznych;

3) myślenie naukowe – umiejętność formułowania wniosków opartych na obserwacjach empirycznych dotyczących przyrody i społeczeństwa;

4) umiejętność komunikowania się w języku ojczystym i w języku obcym, zarówno w mowie, jak i w piśmie;

5) umiejętność posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi, w tym także dla wyszukiwania i korzystania z informacji;

6) umiejętność uczenia się jako sposób zaspokajania naturalnej ciekawości świata, odkrywania swoich zainteresowań i przygotowania do dalszej edukacji;

7) umiejętność pracy zespołowej”.

Wymagania szczegółowe ucznia kończącego klasę I i III niżej.

Jakie więc cele wyznaczone przez szkołę powinien realizować katecheta? Podstawa programowa Kościoła katolickiego w Polsce z roku 2010 przypomina, że będą to cele istotne z punktu widzenia realizacji celów katechetycznych. Sposoby realizacji celów katechetycznych Episkopat wskazuje w zalecanych warunkach realizacji.

3. Podstawę programową Kościoła katolickiego w Polsce z roku 2010 w zakresie zalecanych warunków realizacji

Podstawa programowa Kościoła katolickiego w Polsce: w zalecanych warunkach i sposobach realizacji przypomina, że katecheza musi uwzględniać właściwości etapu rozwojowego ucznia, poszukując sposobów osiągnięcia celów. Stąd też przy ustalaniu kryteriów na poszczególne oceny, warto sięgać do literatury psychologicznej i z zakresu aksjologii. Warto również poszukiwać takich opracowań, które nie tylko odnoszą się do rozwoju fizycznego dziecka, ale zgłębiają rozwój sfery duchowej małego człowieka.

4. Wybrane zagadnienia psychologiczne i aksjologiczne

Poniższe rozważania odnoszą się do rozwoju dziecka w wieku od 6 do 10 lat. W tym przedziale wiekowym uczą się dzieci na pierwszym etapie edukacyjnym – w zależności od decyzji rodziców dotyczącego rozpoczęcia realizacji obowiązku szkolnego.

Rozpoczęcie edukacji szkolnej to zmiana w życiu dziecka. Zaczyna się od niego wymagać nauki określonych obowiązków i pełnienia ról, a także umiejętności czytania, pisania i liczenia, a w przypadku lekcji religii – poznawania Boga. Dziecko w wieku 6 lat powinno opanować gramatykę i wymowę języka ojczystego, co nie jest równoznaczne z umiejętnością wypowiedziania się na tematy religijne, wiąże się to bowiem z posiadaniem pewnego zasobu słownictwa religijnego. Kontakt z katechetą w klasie pierwszej może być pierwszym (jeżeli rodzice świadomie zrezygnowali z katechezy przedszkolnej lub w przedszkolu nie zorganizowano lekcji religii) lub jedynym kontaktem dziecka z religią. Podobnie będzie przypadku, gdy rodzice deklarują się jako „wierzący, ale niepraktykujący”.

Dziecko, przybywając do szkoły z własnym bagażem doświadczeń, przemyśleń i pytań, spotyka się z nauczycielami, którzy zaczynają wpływać na sposób myślenia i widzenia świata. Spotka się także z katechetą, który będzie przybliżał Boga.

Anna Freud ten etap w życiu dziecka określiła jako „wiek sumienia”. Dziecko nabiera coraz większych umiejętności obserwacji otaczającego świata. Coraz lepiej wyraża swoje myśli, a zadając pytania, próbuje poszukiwać na nie odpowiedzi – także na pytania dotyczące Boga, wiary i moralności.

W tym wieku dziecko kształtuje własną opinię. Konfrontuje informacje przekazywane przez rodziców, nauczycieli w szkole, przekazane przez rówieśników, usłyszane w telewizji lub też przeczytane w Internecie. Trzeba jednak pamiętać, że to rodzice są najważniejszą „wyrocznią” i to do nich uda się dziecko, gdy otrzyma informacje dotyczące w tym przypadku wiary.

W tym czasie najważniejszym obowiązkiem dziecka jest nauka. Postępy dziecka komunikuje szkoła, posługując się skalą ocen i zasadami określonymi przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w rozporządzeniu dotyczącym oceniania.

5. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 sierpnia 2007 r. w sprawie warunków oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. z 2007 r. Nr 83, poz. 562 z póź. zm.)

Dokument w rozdziale drugim wskazuje co podlega ocenianiu. Na pierwszym miejscu wymienia osiągnięcia edukacyjne, a w § 1 ust. 1 pkt 2 określa czym jest ocenianie osiągnięć edukacyjnych ucznia: „Polega na rozpoznawaniu przez nauczycieli poziomu i postępów w opanowaniu przez ucznia wiadomości i umiejętności w stosunku do wymagań edukacyjnych wynikających z podstawy programowej, określonej w odrębnych przepisach, i realizowanych w szkole programów nauczania uwzględniających tę podstawę”.

Ponad to rozporządzenie podaje cele oceniania wewnątrzszkolnego. § 3 ust. 2 dokumentu otrzymał następujące brzmienie: „Ocenianie wewnątrzszkolne ma na celu:

- 1) informowanie ucznia o poziomie jego osiągnięć edukacyjnych i jego zachowaniu oraz o postępach w tym zakresie;
- 2) udzielanie uczniowi pomocy w samodzielnym planowaniu swojego rozwoju;
- 3) motywowanie ucznia do dalszych postępów w nauce i zachowaniu;
- 4) dostarczenie rodzicom (prawnym opiekunom) i nauczycielom informacji o postępach, trudnościach w nauce, zachowaniu oraz specjalnych uzdolnieniach ucznia;
- 5) umożliwienie nauczycielom doskonalenia organizacji i metod pracy dydaktyczno-wychowawczej”.

W kolejnym ustępie ustawodawca przypomina elementy składające się na ocenianie wewnątrzszkolne. Są to:

- „1) formułowanie przez nauczycieli wymagań edukacyjnych niezbędnych do uzyskania poszczególnych śródrocznych i rocznych (semestralnych) ocen klasyfikacyjnych z obowiązkowych i dodatkowych zajęć edukacyjnych;
- 2) ustalanie kryteriów oceniania zachowania;
- 3) ocenianie bieżące i ustalanie śródrocznych ocen klasyfikacyjnych z obowiązkowych i dodatkowych zajęć edukacyjnych oraz śródrocznej oceny klasyfikacyjnej zachowania, według skali i w formach przyjętych w danej szkole;
- 4) przeprowadzanie egzaminów klasyfikacyjnych zgodnie z § 17 ust. 7-14a;
- 5) ustalanie rocznych (semestralnych) ocen klasyfikacyjnych z obowiązkowych i dodatkowych zajęć edukacyjnych oraz rocznej oceny klasyfikacyjnej zachowania, według skali, o której mowa w § 13 ust. 2 i § 15 ust. 3;
- 6) ustalanie warunków i trybu uzyskania wyższych niż przewidywane rocznych (semestralnych) ocen klasyfikacyjnych z obowiązkowych i dodatkowych zajęć edukacyjnych oraz rocznej oceny klasyfikacyjnej zachowania;
- 7) ustalanie warunków i sposobu przekazywania rodzicom (prawnym opiekunom) informacji o postępach i trudnościach ucznia w nauce”.

Wszystkie szczegóły dotyczące warunków i sposobu oceniania wewnątrzszkolnego zostają przez szkołę określone w statucie. Dokument ten powinien uwzględniać przepisy odnośnego rozporządzenia.

Dokument mówi w kolejnym paragrafie (czwartym) o powinności nauczyciela, jaką jest informowanie na początku roku szkolnego uczniów i ich rodziców o:

„1) wymaganiach edukacyjnych niezbędnych do uzyskania poszczególnych śródrocznych i rocznych (semestralnych) ocen klasyfikacyjnych z obowiązkowych i dodatkowych zajęć edukacyjnych, wynikających z realizowanego przez siebie programu nauczania;

2) sposobach sprawdzania osiągnięć edukacyjnych uczniów;

3) warunkach i trybie uzyskania wyższej niż przewidywana rocznej (semestralnej) oceny klasyfikacyjnej z obowiązkowych i dodatkowych zajęć edukacyjnych”.

Oceny mają charakter jawny dla ucznia i jego rodziców, o czym przypomina paragraf piąty w ustępie pierwszym, dlatego też na wniosek ucznia lub jego rodziców, nauczyciel zobowiązany jest do uzasadnienia ustalonej oceny. Sposób uzasadnienia zawiera statut szkoły. Również na wniosek uczeń lub jego rodzice mają prawo wglądu do prowadzonej przez nauczyciela dokumentacji związanej z ocenianiem.

Warto też przypomnieć brzmienie paragrafu 6 rozporządzenia, gdyż traktuje on o indywidualizacji pracy nauczyciela, odnosząc się nie tylko do obowiązkowych zajęć edukacyjnych, ale i do dodatkowych zajęć edukacyjnych. Oto jego brzmienie:

„§ 6. 1. Nauczyciel jest obowiązany indywidualizować pracę z uczniem na obowiązkowych i dodatkowych zajęciach edukacyjnych, odpowiednio do potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia.

1a. Nauczyciel jest obowiązany dostosować wymagania edukacyjne, o których mowa w § 4 ust. 1 pkt 1, do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia:

1) posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego – na podstawie tego orzeczenia oraz ustaleń zawartych w indywidualnym programie edukacyjno-terapeutycznym, opracowanym dla ucznia na podstawie przepisów w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych albo przepisów w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz w ośrodkach;

2) posiadającego orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania – na podstawie tego orzeczenia;

3) posiadającego opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, o specyficznych trudnościach w uczeniu się lub inną opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej – na podstawie tej opinii;

4) nieposiadającego orzeczenia lub opinii wymienionych w pkt 1–3, który objęty jest pomocą psychologiczno-pedagogiczną w szkole – na podstawie rozpoznania indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz indywidualnych możliwości psychofizycznych ucznia dokonanego przez nauczycieli i specjalistów, o którym mowa w przepisach w sprawie

zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach szkołach i placówkach”.

O czym jeszcze przypomina ustawodawca? § 11 ust. 1 dotyczy klasyfikacji śródrocznej, która „polega na okresowym podsumowaniu osiągnięć edukacyjnych ucznia z zajęć edukacyjnych, określonych w szkolnym planie nauczania, i zachowania ucznia oraz ustaleniu – według skali określonej w statucie szkoły – śródrocznych ocen klasyfikacyjnych z zajęć edukacyjnych i śródrocznej oceny klasyfikacyjnej zachowania”, a ustęp 4 odnosi się do klasyfikacji końcoworocznej i otrzymał brzmienie: „Klasyfikacja roczna w klasach I-III szkoły podstawowej polega na podsumowaniu osiągnięć edukacyjnych z zajęć edukacyjnych i zachowania ucznia w danym roku szkolnym oraz ustaleniu jednej rocznej oceny klasyfikacyjnej z zajęć edukacyjnych i rocznej oceny klasyfikacyjnej zachowania, zgodnie z § 13 ust. 3 i § 15 ust. 4”.

O konieczności komunikowania planowanych ocen przypomina § 11 w ustępie 9. „Przed rocznym (semestralnym) klasyfikacyjnym zebraniem plenarnym rady pedagogicznej nauczyciele prowadzący poszczególne zajęcia edukacyjne oraz wychowawca klasy są obowiązani poinformować ucznia i jego rodziców (prawnych opiekunów) o przewidywanych dla niego rocznych (semestralnych) ocenach klasyfikacyjnych z zajęć edukacyjnych i przewidywanej rocznej ocenie klasyfikacyjnej zachowania, w terminie i formie określonych w statucie szkoły”. Tak więc i nauczyciel religii zobowiązany jest do podania informacji dotyczących przewidywanych ocen z religii, chociaż ta ocena nie ma wpływu na promocję zgodnie z brzmieniem § 12. 2: „Śródroczne i roczne (semestralne) oceny klasyfikacyjne z dodatkowych zajęć edukacyjnych ustalają nauczyciele prowadzący poszczególne dodatkowe zajęcia edukacyjne. Roczna (semestralna) ocena klasyfikacyjna z dodatkowych zajęć edukacyjnych nie ma wpływu na promocję do klasy programowo wyższej (na semestr programowo wyższy) ani na ukończenie szkoły”.

Oceny w szkole komunikuje się zgodnie ze skalą określoną w statucie szkoły i zgodnie z § 13, ustęp 2: „Roczne (semestralne) oceny klasyfikacyjne z zajęć edukacyjnych, począwszy od klasy IV szkoły podstawowej, ustala się w stopniach według następującej skali:

- 1) stopień celujący – 6;
- 2) stopień bardzo dobry – 5;
- 3) stopień dobry – 4;
- 4) stopień dostateczny – 3;
- 5) stopień dopuszczający – 2;
- 6) stopień niedostateczny – 1

oraz ustęp 3: „W klasach I–III szkoły podstawowej śródroczne i roczne oceny klasyfikacyjne z zajęć edukacyjnych są ocenami opisowymi”.

O możliwości wystawienia oceny decyduje także obecność ucznia na zajęciach. Sytuację, która uniemożliwia klasyfikację opisuje § 17: „1. „Uczeń może nie być klasyfikowany z jednego, kilku albo wszystkich zajęć edukacyjnych, jeżeli brak jest podstaw do ustalenia śródrocznej lub rocznej (semestralnej) oceny klasyfikacyjnej z powodu nieobecności ucznia na zajęciach edukacyjnych przekraczającej połowę czasu przeznaczonego na te zajęcia w szkolnym planie nauczania.

2. Uczeń nieklasyfikowany z powodu usprawiedliwionej nieobecności może zdawać egzamin klasyfikacyjny.

3. Na wniosek ucznia nieklasyfikowanego z powodu nieusprawiedliwionej nieobecności lub na wniosek jego rodziców (prawnych opiekunów) rada pedagogiczna może wyrazić zgodę na egzamin klasyfikacyjny”.

Autorzy dokumentu przypominają, że zgodnie z § 20. 4a. rozporządzenia: „Uczniowi, który uczęszczał na dodatkowe zajęcia edukacyjne lub religię albo etykę, do średniej ocen, o której mowa w ust. 4, wlicza się także roczne oceny uzyskane z tych zajęć.” Ważne staje się więc rzetelne przygotowanie kryteriów ocen z religii, by ocena na świadectwie nie była traktowana tylko wyłącznie jako „narzędzie” podwyższania średniej ucznia.

Powyższe przepisy odnoszą się do oceniania z przedmiotów ogólnokształcących. W przypadku oceniania z religii ustawodawca odsyła zainteresowanych do odrębnych przepisów: § 1 ust. 5 „zasady oceniania z religii (etyki) regulują odrębne przepisy”. Gdzie ich szukać? Komisja Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski wypowiedziała się wielokrotnie na temat oceniania. Podstawą do oceniania jest Dyrektorium Katechetyczne Kościoła Katolickiego w Polsce z roku 2001.

6. Dyrektorium Katechetyczne Kościoła Katolickiego w Polsce z roku 2001 w zakresie oceniania

„Podstawą wystawiania oceny szkolnej w nauczaniu religii jest wiedza ucznia, jego umiejętności, a także aktywność, pilność i sumienność. Nie powinno się natomiast oceniać za udział w praktykach religijnych. Należy bowiem przyjąć zasadę, obecną też w katechezie parafialnej przed 1990 rokiem, że życie religijne jest przedmiotem osądu sumienia dokonywanego wobec Boga” (PDK 83). Episkopat wskazuje więc obszary oceniania na lekcjach religii. Te obszary zostały przeze mnie wskazane w ogólnych kryteriach na poszczególne oceny (zob. poniżej).

Na podstawie Dyrektorium Komisja Wychowania Katolickiego KEP opracowała „Zasady oceniania osiągnięć edukacyjnych z religii rzymsko-katolickiej w szkołach”.

7. Zasady oceniania osiągnięć edukacyjnych z religii

Na stronie internetowej www.katecheza.episkopat.pl w minionych latach zostały zamieszczone informacje dotyczące oceniania, a także opracowania odnoszące się do kryteriów oceniania z religii. Zamieszczone materiały miały charakter wspomagający.

W roku 2008 Konferencja Episkopatu Polski zaaprobowwała „Zasady oceniania osiągnięć edukacyjnych z religii rzymsko-katolickiej w szkołach”, dokument z dnia 25 sierpnia 2008 r. nr KWEP-C-464/08. Został on wzorowany na Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 sierpnia 2007 r. w sprawie warunków oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. z 2007 r. Nr 83, poz. 562 z póź. zm.). Stanowi przepisy szczegółowe wynikające z autonomii Kościoła opisanej w Dyrektorium katechetycznym Kościoła katolickiego w Polsce z roku 2001 oraz z Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 kwietnia 1992 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach (Dz. U. z 1992 Nr 36, poz. 155 z póź. zm.).

8. Podsumowanie

Co może pomóc w dobrym ocenianiu?

Cechy uczniów – uczniowie stanowią „mieszankę”. Pochodzą z różnych środowisk i mają różne doświadczenia religijne: od bogatego życia religijnego do pochodzenia z rodzin „obojętnych” czy „letnich”, a także niewierzących.

Rodzice – są pierwszymi „katechetami”, pierwszymi świadkami wiary. Dziecko poznaje Boga w swojej rodzinie. Rozpoczyna naukę religii w szkole, mając ukształtowany obraz Boga i wspólnoty Kościoła.

Organizacja pracy w klasie – zajęcia powinny być tak zorganizowane, by wspomagać kreatywność dziecka. Zalecana jest praca w grupach.

Dyscyplina – wszystkie działania odbywają się w klasie.

Pochwały – dajemy często pochwały za dobre osiągnięcia.

Odpowiedzialność – dzieciom należy powierzać obowiązki w sali lekcyjnej.

Wymagania – jasno określona wiedza oraz umiejętności i postawy.

Kryteria ocen – mają charakter kumulatywny, tzn. aby otrzymać ocenę wyższą, należy spełnić wymagania określone na ocenę niższą. Są jawne dla uczniów i ich rodziców.

Planowanie pracy – zakłada znajomość podstawy programowej katechezy, programu do nauczania religii oraz podręczników przeznaczonych dla danego etapu edukacyjnego. Zakłada także znajomość podstawy programowej kształcenia ogólnego na pierwszym etapie edukacyjnym.

Ocenianie – należy uwzględnić możliwości intelektualne ucznia. Ocenianie pełni funkcję wspierającą. Nauczyciel powinien wskazać:

- co podlega ocenie
- w jaki sposób uczeń powinien uzupełnić braki
- w jakim czasie należy uzupełnić braki
- sposoby gromadzenia informacji o uczniu.

Przedmiotowe zasady oceniania – nie mogą być sprzeczne ze statutem szkoły.

Opracowanie dotyczące przedmiotowych zasad oceniania z religii na I etapie edukacyjnym jest jedynie propozycją. Zostało przeze mnie pomyślane jako kompendium wiedzy z zakresu oceniania w szkole uwzględniające szczególną sytuację religii, której nauczanie regulują dokumenty państwowe i kościelne. Najważniejsze jest dogłębne poznanie uczniów i dążenie, by nauczanie religii w szkole z jednej strony prowadziło do wiary dojrzałej, a drugiej by oceny rzetelnie komunikowały stan wiedzy religijnej ucznia i jego umiejętności, a także aktywność, pilność i sumienność.

**Ustalenie wymagań programowych w obrębie poszczególnych poziomów
oraz zastosowanie ich w określonych ocenach osiągnięć uczniów**

Ocena CELUJĄCA

- **Wiedza** – uczeń opanował wszystkie wymagania na ocenę bardzo dobrą. Posiada zasób wiadomości określonych w programie nauczania religii w danej klasie. Ponadto biegle posługuje się zdobytymi wiadomościami, proponując rozwiązania sytuacji związanych z życiem religijnym. Pogłębia wiadomości, uczestnicząc w zajęciach koła religijnego.
- **Umiejętności** – uczeń wszystkie zadania na lekcjach wykonuje samodzielnie. Pomaga innym w rozwiązywaniu zadań na lekcji i poza nią.
- **Aktywność** – uczeń wyróżnia się aktywnością na lekcjach. Uczestniczy w konkursach szkolnych, międzyszkolnych. Angażuje się w różne zadania na lekcjach, np. czytanie lub z własnej inicjatywy czyta, śpiewa na mszach świętych, nabożeństwach okolicznościowych i wykonuje inne zadania w parafii lub na rzecz środowiska lokalnego, np. poprzez działania o charakterze wolontariackim.
- **Pilność i sumienność** – Prace posiadają walor estetyczny i spełniają kryteria określone przez nauczyciela. Wzorcowo prowadzi zeszyt przedmiotowy oraz zeszyt ćwiczeń.

Ocena BARDZO DOBRA

- **Wiedza** – uczeń opanował wszystkie wymagania na ocenę dobrą. Posiada zasób wiadomości określonych w programie nauczania religii w danej klasie.
- **Umiejętności** – uczeń samodzielnie rozwiązuje skomplikowane zadania na lekcjach.
- **Aktywność** – uczeń zgłasza się na lekcjach. Angażuje się w różne zadania na lekcjach.
- **Pilność i sumienność** – uczeń odrabia wszystkie prace domowe. Posiada zeszyt przedmiotowy, zeszyt ćwiczeń i podręcznik. Samodzielnie odrabia prace domowe. Prace spełniają kryteria określone przez nauczyciela.

Ocena DOBRA

- **Wiedza** – uczeń opanował wszystkie wymagania na ocenę dostateczną. Bezbłędnie definiuje pojęcia; opowiada o wydarzeniach opisanych w Piśmie Świętym i związanych z rokiem liturgicznym.
- **Umiejętności** – uczeń modli się samodzielnie. Rozwiązuje samodzielnie niezbyt skomplikowane zadania na lekcjach. Samodzielnie wykonuje zadania. Pracuje w grupie.
- **Aktywność** – uczeń zgłasza się na lekcjach. Posługuje się poprawną terminologią.

- **Pilność i sumienność** – uczeń odrabia prace domowe samodzielnie. Nie popełnia błędów. Prowadzi zeszyt przedmiotowy, zeszyt ćwiczeń i posiada na lekach podręcznik, z którego korzysta. Prace domowe nie zawsze spełniają kryteria określone przez nauczyciela.

Ocena DOSTATECZNA

- **Wiedza** – uczeń opanował wszystkie wymagania na ocenę dopuszczającą. Własnymi słowami tłumaczy pojęcia poznane na lekcji religii. W wypowiedziach pojawiają się błędy wymagające korekty katechety.
- **Umiejętności** – uczeń śpiewa z innymi pieśni i piosenki religijne. Nie ma problemów z zachowaniem się na katechezie. Rozwiązuje samodzielnie proste zadania. Modląc się, popełnia błędy w treści ich formuł.
- **Aktywność** – uczeń zgłasza się na lekcjach, ale w jego wypowiedziach pojawiają się błędy. Podczas lekcji przy wykonywaniu ćwiczeń potrzebuje pomocy katechety.
- **Pilność i sumienność** – uczeń odrabia prace domowe, lecz potrzebuje pomocy innej osoby. Popełnia błędy. Posiada na lekcjach zeszyt przedmiotowy, zeszyt ćwiczeń i podręcznik. Zadania na lekach próbuje wykonywać samodzielnie

Ocena DOPUSZCZAJĄCA

- **Wiedza** – uczeń własnymi słowami próbuje tłumaczyć podstawowe pojęcia poznane podczas katechezy.
- **Umiejętności** – uczeń poprawnie wykonuje znak krzyża świętego. Proste zadania rozwiązuje przy pomocy katechety. Odróżnia dobro od zła. Przyjmuje postawę modlitwy. Szanuje symbole religijne. Uczeń nie modli się samodzielnie. Modli się z grupą. Próbuje śpiewać z innymi poznane podczas katechezy pieśni i piosenki religijne. Ma kłopoty z przestrzeganiem określonych na lekcji zasad .
- **Aktywność** – uczeń nie zgłasza się. Czasami odpowiada na pytania zadawane przez katechetę.
- **Pilność i sumienność** – uczeń rzadko odrabia prace domowe. Rzadko posiada na lekcji zeszyt przedmiotowy, zeszyt ćwiczeń, podręcznik. Zadania w zeszycie ćwiczeń wykonuje na lekcji przy pomocy katechety.

Ocena NIEDOSTATECZNA

- Uczeń nie opanował wymagań w zakresie oceny dopuszczającej.

PRZEDMIOTOWY SYSTEM OCENIANIA Z RELIGII

klas 4-8

Przedmiotowy system oceniania został opracowany na podstawie *Programu nauczania religii rzymskokatolickiej w przedszkolach i szkołach* zatwierdzonego przez Komisję Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski w dniu 9 czerwca 2010 (nr programu AZ-3-01/10) i jest zgodny z Rozporządzeniem MEN z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. Nr 83, poz. 562, z późn. zm.).

Ocenę z religii ustalamy w oparciu o kryteria poznawcze, kształcące i wychowawcze.

W ocenianiu z religii obowiązują poniższe zasady:

1. Obiektywność – zastosowanie jednolitych norm i kryteriów oceniania.
2. Jawność – podawanie na bieżąco wyników pracy ucznia (rodzicom na ich zapotrzebowanie lub gdy zaistnieje taka potrzeba ze strony szkoły).
3. Instruktywność – wskazanie na występujące braki.
4. Mobilizacja do dalszej pracy.

Prowadzenie zróżnicowanych form i rodzajów kontroli:

1. Kontrola wstępna (dokonanie diagnozy wiedzy i umiejętności w początkowej fazie kształcenia).
2. Kontrola bieżąca (sprawdzanie w trakcie trwania procesu kształcenia).
3. Kontrola końcowa (dotyczy zakońzonego etapu kształcenia).
4. Kontrola dystansowa (zbadanie trwałości wyników po pewnym okresie od zakończenia procesu).

Metody kontroli i ocen:

1. Konwencjonalne (bieżąca kontrola, prace pisemne, posługiwanie się książką, ćwiczenia praktyczne, kontrola graficzna, obserwacja uczniów w toku ich pracy itp.).
2. Techniczne sposoby kontrolowania procesu dydaktycznego (kontrola i ocena przy pomocy zróżnicowanych zadań testowych).

Sposoby oceniania:

Wartościowanie gestem, słowem, mimiką, stopniem.

Elementy wchodzące w zakres oceny z religii:

1. Ilość i jakość prezentowanych wiadomości.
2. Zainteresowanie przedmiotem.
3. Stosunek do przedmiotu.
4. Pilność i systematyczność.
5. Umiejętność zastosowania poznanych wiadomości w życiu.
6. Postawa.

Kontrola i ocena w religii nie dotyczy wyłącznie sprawdzenia wiadomości, lecz także wartościowania umiejętności, postaw, zdolności twórczych, rozwoju zainteresowań, motywacji uczenia się, a głównie kształtowania cech charakteru, woli, odpowiedzialności za swoje czyny, dokładności, wytrwałości, pracowitości, kultury osobistej, zgodności postępowania z przyjętą wiarą.

Cele oceniania:

1. Informowanie ucznia o poziomie jego osiągnięć edukacyjnych.
2. Motywowanie ucznia do dalszej pracy.
3. Pomaganie uczniowi w samodzielnym planowaniu jego rozwoju.
4. Systematyczne informowanie rodziców (prawnych opiekunów) o postępach, trudnościach i specjalnych uzdolnieniach ucznia.
5. Umożliwienie nauczycielom doskonalenia organizacji i metod pracy dydaktyczno-wychowawczej.

Ocenie podlegają:

1. Pisemne prace kontrolne i kartkówki.
2. Odpowiedzi ustne objęte zakresem materiału z zakresu trzech ostatnich lekcji.
3. Wypowiedzi w trakcie lekcji, podczas dyskusji, powtórzenia itp.
4. Praca domowa: krótkoterminowa i długoterminowa.
5. Znajomość podstawowych prawd wiary.
6. Prowadzenie zeszytu ucznia.
7. Pilność, systematyczność, postawy, umiejętności.
8. Przygotowanie do poszczególnych lekcji.
9. Korzystanie z Pisma świętego, podręcznika i innych materiałów katechetycznych.
10. Inne formy aktywności ucznia:
 - praca w grupie (udział w dyskusji, prezentowanie efektów pracy zespołu),
 - aktywność na zajęciach lekcyjnych,
 - referaty, prezentacje,
 - udział w olimpiadach, konkursach, projektach edukacyjnych.
11. Zaangażowanie w przygotowanie i przeprowadzenie uroczystości szkolnych o charakterze religijnym, zaangażowanie w przygotowanie gazetek szkolnych, współpraca ze wspólnotą parafialną .
12. Praktyki religijne nie podlegają ocenie.

Zasady oceniania

1. Nauczyciel religii na początku każdego roku szkolnego informuje uczniów oraz ich rodziców (prawnych opiekunów) o:
 - wymaganiach edukacyjnych niezbędnych do uzyskania śródrocznej i rocznej (semestralnej) ocenie klasyfikacyjnej wynikających z realizowanego przez siebie programu nauczania;
 - sposobach sprawdzania osiągnięć edukacyjnych uczniów;
 - warunkach i trybie uzyskania wyższej niż przewidywana rocznej (semestralnej) oceny klasyfikacyjnej.
2. Oceny cząstkowe – semestralne i końcoworocznej – wyrażone są według skali:
 - celujący (6),
 - bardzo dobry (5),
 - dobry (4),
 - dostateczny (3),
 - dopuszczający (2),

- niedostateczny (1).
3. W ciągu jednego semestru nauczyciel wystawia każdemu uczniowi co najmniej trzy oceny cząstkowe.
 4. Oceny są jawne dla ucznia i jego rodziców (prawnych opiekunów). Na wniosek ucznia lub jego rodziców (prawnych opiekunów) nauczyciel religii uzasadnia ustaloną ocenę w sposób określony w statucie szkoły.
 5. Pisemne prace kontrolne przeprowadzane są dwa razy w ciągu semestru. Obejmują więcej niż trzy jednostki lekcyjne. Zapowiedziane są co najmniej z tygodniowym wyprzedzeniem, a sprawdzane są przez nauczyciela do dwóch tygodni. Natomiast zakres materiału kartkówki powinien obejmować nie więcej niż trzy jednostki lekcyjne lub materiał podstawowy. Nauczyciel ma prawo do niepodawania terminu prac kontrolnych, jeżeli uczniowie dezorganizują proces oceny osiągnięć. Na wniosek ucznia lub jego rodziców (prawnych opiekunów) sprawdzone i ocenione pisemne prace kontrolne oraz inna dokumentacja dotycząca oceniania ucznia z religii są udostępniane do wglądu uczniowi lub jego rodzicom (prawnym opiekunom).
 6. Odpowiedzi ustne objęte są zakresem materiału z zakresu trzech ostatnich lekcji. Uczeń ma prawo dwa razy w ciągu semestru zgłosić nieprzygotowanie do odpowiedzi (bez konsekwencji).
 7. Praca domowa: krótkoterminowa i długoterminowa, kontrolowana jest na bieżąco, a oceniania przynajmniej raz w ciągu semestru. Uczeń ma prawo raz w ciągu semestru zgłosić brak pracy krótkoterminowej (bez konsekwencji), jednak winien ją uzupełnić na następne zajęcia.
 8. Kontrola znajomości podstawowych prawd wiary zdobywana jest podczas odpowiedzi ustnej lub pisemnej.
 9. Zeszyt ucznia (ćwiczenia) sprawdzany jest według ustaleń nauczyciela. Przynajmniej jeden raz w semestrze przeprowadzana jest kompleksowa ocena zeszytu.
 10. Promuje się systematyczne ocenianie w ciągu semestrów połączone z możliwością poprawiania. W wyjątkowych, uzasadnionych sytuacjach poprawianie może odbywać się bezpośrednio przed wystawianiem oceny semestralnej lub końcoworocznej. Przeprowadza się je według ustaleń osób zainteresowanych w terminie i z zakresu wskazanego przez nauczyciela religii z zastosowaniem formy pisemnej lub ustnej.
 11. Przed rocznym (semestralnym) klasyfikacyjnym zebraniem plenarnym rady pedagogicznej nauczyciel religii jest zobowiązany poinformować ucznia i jego rodziców (prawnych opiekunów) o przewidywanej dla niego rocznej (semestralnej) ocenie klasyfikacyjnej z zajęć edukacyjnych w terminie i formie określonych w statucie szkoły.
 12. Ocena śródroczna i roczna nie ma charakteru średniej arytmetycznej ocen cząstkowych; znaczący wpływ mają przede wszystkim oceny uzyskane (w semestrze lub w ciągu całego roku szkolnego) z prac kontrolnych, dłuższych wypowiedzi, referatów, o ile prezentacja ich przejmie formę wypowiedzi ustnej oraz innych form pracy o charakterze samodzielnym.
 13. Uczeń, który przystąpi do olimpiady czy konkursu religijnego i pomyślnie ukończy co najmniej etap szkolny, będzie mógł uzyskać podniesienie oceny końcoworocznej o jeden stopień.
 14. Laureaci konkursów przedmiotowych z religii o zasięgu wojewódzkim (diecezjalnym), międzywojewódzkim i ogólnopolskim otrzymują z danych zajęć edukacyjnych celującą roczną (semestralną) ocenę klasyfikacyjną. Uczeń, który tytuł laureata ww. konkursów bądź laureata lub finalisty olimpiady przedmiotowej uzyskał po ustaleniu albo uzyskaniu rocznej (semestralnej) oceny klasyfikacyjnej z zajęć edukacyjnych, otrzymuje celującą końcową ocenę klasyfikacyjną z religii.
 15. Uczeń może nie być klasyfikowany z religii jeżeli brak jest podstaw do ustalenia śródrocznej lub rocznej (semestralnej) oceny klasyfikacyjnej z powodu nieobecności ucznia

na zajęciach edukacyjnych przekraczającej połowę czasu przeznaczanego na zajęcia z religii w szkolnym planie nauczania. Uczeń nieklasyfikowany z powodu usprawiedliwionej nieobecności może zdawać egzamin klasyfikacyjny z religii.

16. Egzamin klasyfikacyjny z religii zdaje również uczeń:

- realizujący, na podstawie odrębnych przepisów, indywidualny tok nauki;
- spełniający obowiązek szkolny lub obowiązek nauki poza szkołą.

17. Uczeń lub jego rodzice (prawni opiekunowie) mogą zgłosić zastrzeżenia do dyrektora szkoły, jeżeli uznają, że roczna (semestralna) ocena klasyfikacyjna z religii została ustalona niezgodnie z przepisami prawa dotyczącymi trybu ustalania tej oceny. Zastrzeżenia mogą być zgłoszone w terminie 7 dni od dnia zakończenia zajęć dydaktycznych.

18. Informacja o grożącej ocenie niedostatecznej z przedmiotu winna być przekazana uczniowi i jego rodzicom (prawnym opiekunom) na miesiąc przed klasyfikacją. Nauczyciel religii przedstawia możliwości poprawy oceny poprzez uzupełnienie niezbędnych wiadomości i umiejętności.

19. Uczeń, który w wyniku klasyfikacji rocznej (semestralnej) uzyskał ocenę niedostateczną z religii może zdawać egzamin poprawkowy.

20. W oddziałach integracyjnych śródroczną i roczną (semestralną) ocenę klasyfikacyjną z religii dla uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego ustala nauczyciel prowadzący zajęcia edukacyjne, po zasięgnięciu opinii nauczyciela współorganizującego kształcenie integracyjne.

21. Nauczyciel religii jest zobowiązany, na podstawie opinii publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym publicznej poradni specjalistycznej, dostosować wymagania edukacyjne do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych ucznia, u którego stwierdzono zaburzenia i odchylenia rozwojowe lub specyficzne trudności w uczeniu się, uniemożliwiające sprostanie ww. wymaganiom.

Ustalenie wymagań programowych w obrębie poszczególnych poziomów oraz zastosowanie ich w określonych ocenach osiągnięć uczniów

1. Wymagania ponadprogramowe (wykraczające)

Na ocenę CELUJĄCĄ uczeń:

- Spełnia wymagania określone w zakresie oceny bardzo dobrej.
- Prezentuje treści wiadomości powiązane ze sobą w systematyczny układ.
- Samodzielnie posługuje się wiedzą dla celów teoretycznych i praktycznych.
- Wykazuje się właściwym stylem wypowiedzi, swobodą w posługiwaniu się terminologią przedmiotową i inną.
- Angażuje się w prace pozalekcyjne (np. gazetki religijne, montaż sceniczne, pomoce katechetyczne itp.).
- Osiąga sukcesy w konkursach wiedzy religijnej.
- Jego pilność, systematyczność, zainteresowanie, stosunek do przedmiotu nie budzi żadnych zastrzeżeń.
- Wykazuje się umiejętnościami i wiadomościami wykraczającymi poza wymagania edukacyjne; jego praca jest oryginalna i twórcza oraz wskazuje na dużą samodzielność.
- Inne osiągnięcia indywidualne ucznia promujące ocenę celującą.

2. Wymagania dopełniające

Na ocenę BARDZO DOBRĄ uczeń:

- Spełnia wymagania określone w zakresie oceny dobrej.
- Opanował pełny zakres wiedzy, postaw i umiejętności określony poziomem nauczania religii.
- Prezentuje poziom wiadomości powiązanych ze sobą w logiczny układ.
- Umiejętnie wykorzystuje wiadomości w teorii i praktyce bez ingerencji nauczyciela.
- Wykazuje się właściwym stylem wypowiedzi.
- Odznacza się pełną znajomością pacierza.
- Wzorowo prowadzi zeszyt i odrabia prace domowe.
- Aktywnie uczestniczy w religii.
- Uczestniczy w konkursach wiedzy religijnej.
- Jest pilny, systematyczny, zainteresowany przedmiotem.
- Odpowiedzialnie włącza się w dynamikę i przeżycia roku liturgicznego.
- Opanował pełny zakres wiadomości i umiejętności wyznaczonych przez nauczyciela programem nauczania; osiągnięcia ucznia należą do złożonych i wymagających samodzielności.
- Inne możliwości indywidualne ucznia promujące ocenę bardzo dobrą.

3. Wymagania rozszerzające

Na ocenę DOBRĄ uczeń:

- Spełnia wymagania określone w zakresie oceny dostatecznej.
- Opanował materiał programowy z religii.
- Prezentuje wiadomości powiązane związkami logicznymi.
- Poprawnie rozumie uogólnienia i związki między nimi oraz wyjaśnia zjawiska inspirowane przez nauczyciela.
- Stosuje wiedzę w sytuacjach teoretycznych i praktycznych.
- Wykazuje się dobrą znajomością pacierza.
- W zeszycie ma wszystkie notatki i prace domowe.
- Korzysta z pomocy dydaktycznych podczas zajęć lekcyjnych (podręcznik, zeszyt ucznia i inne).
- Systematycznie uczestniczy w zajęciach religii.
- Jest zainteresowany przedmiotem.
- Wykazuje się dobrą umiejętnością zastosowania zdobytych wiadomości.
- Postawa ucznia nie budzi wątpliwości.
- Stara się być aktywnym podczas lekcji.
- Wiadomości i umiejętności ucznia przewidziane programem nauczania nie są pełne dla danego etapu nauczania, ale wiele umiejętności ma charakter złożony i samodzielny.
- Inne osiągnięcia indywidualne ucznia promujące ocenę dobrą.

4. Wymagania podstawowe

Na ocenę DOSTATECZNĄ uczeń:

- Opanował łatwe, całkowicie niezbędne wiadomości, postawy i umiejętności.
- Prezentuje podstawowe treści materiału programowego z religii.
- Wykazuje się wiadomościami podstawowymi, połączonymi związkami logicznymi.
- Dość poprawnie rozumie podstawowe uogólnienia oraz wyjaśnia ważniejsze zjawiska z pomocą nauczyciela.
- Potrafi stosować wiadomości dla celów praktycznych i teoretycznych przy pomocy nauczyciela.
- W przekazywaniu wiadomości z religii popełnia niewielkie i nieliczne błędy.
- Odznacza się małą kondensacją wypowiedzi.
- Wykazuje się podstawową znajomością pacierza.
- W zeszycie ucznia sporadyczne braki notatek, prac domowych.
- Prezentuje przeciętną pilność, systematyczność i zainteresowanie przedmiotem.
- Wiadomości i umiejętności ucznia są na poziomie podstawowych wiadomości i umiejętności przewidzianych programem nauczania dla danego etapu; wiadomości i umiejętności należą do przystępnych, o średnim stopniu złożoności i wystarczą do pomyślnego dalszego uczenia się.
- Inne możliwości indywidualne ucznia wskazujące na ocenę dostateczną.

5. Wymagania konieczne

Na ocenę DOPUSZCZAJĄCĄ uczeń:

- Opanował konieczne pojęcia religijne.
- Wykazuje się luźno zestawionym poziomem wiadomości programowych.
- Prezentuje mało zadowolający poziom postaw i umiejętności.
- Wykazuje brak rozumienia podstawowych uogólnień.
- Cechuje się brakiem podstawowej umiejętności wyjaśniania zjawisk.
- Nie potrafi stosować wiedzy, nawet przy pomocy nauczyciela.
- Podczas przekazywania wiadomości popełnia liczne błędy, wykazuje niepoprawny styl wypowiedzi, posiada trudności w wysławianiu się.
- Prowadzi zeszyt ucznia.
- Ma problemy ze znajomością pacierza.
- Wykazuje poprawny stosunek do religii.
- Opanował elementarne wiadomości i umiejętności programowe przewidziane dla danego etapu edukacyjnego; są to wiadomości i umiejętności bardzo przystępne, proste i praktyczne, niezbędne w funkcjonowaniu szkolnym i pozaszkolnym.
- Inne możliwości indywidualne ucznia wskazujące na ocenę dopuszczającą.

6. Ocena NIEDOSTATECZNA

Uczeń:

- Wykazuje rażący brak wiadomości programowych.
- Cechuje się brakiem jedności logicznej między wiadomościami.
- Prezentuje zupełny brak rozumienia uogólnień i nieumiejętność wyjaśniania zjawisk.
- Wykazuje zupełny brak umiejętności stosowania wiedzy.
- Podczas przekazywania informacji popełnia bardzo liczne błędy.

- Cechuje się rażąco niepoprawnym stylem wypowiedzi.
- Nie wykazuje się znajomością pacierza.
- Nie posiada zeszytu ucznia lub dość często nie przynosi go na lekcję.
- Lekceważy przedmiot.
- Opuszcza lekcje religii.
- Inne uwarunkowania indywidualne ucznia wskazujące na ocenę niedostateczną.

Wszystkie inne ustalenia znajdują się w Wewnątrzszkolnym Systemie Oceniania obowiązującym w szkole oraz w zasadach oceniania opracowanych przez Komisję Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski.